

Bibliografia bàsica sobre desenvolupament agropecuari

José Luis Postigo Sierra

Eng. Agrònom, ISF-ApD

El desenvolupament agropecuari és un tema extraordinàriament variat, que requereix manejar una gran quantitat de conceptes i temes, i relacions mútues, que possibiliten diversos enfocaments.

Històric recent, començant per les polítiques d'autosuficiència dels anys 50, del segle XX, fins a les polítiques d'obertura i globalització dels mercats de finals del segle XX i principis del XXI; passant per la revolució verda dels anys 60, les crisis energètiques dels 70 i la seva influència en l'agricultura, i les polítiques d'ajust estructural dels 80, que van portar que l'ONU promogués un Pacte Mundial de Seguretat Alimentària -que no va arribar a quallar- i que es comencés a tenir en compte l'agricultura en les negociacions de l'Acord General sobre Aranzels Duaners i Comerç (GATT).

Com última fita d'aquest procés es pot citar la **Cimera del Mil·lenni**, en la que es van formular almenys 6 objectius relacionats d'una manera o una altra amb l'agricultura i el seu desenvolupament: **objectiu 1**: reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, el percentatge de persones els ingressos de les quals siguin inferiors a 1 dòlar per dia; **objectiu 2**: reduir a la meitat, entre 1990 i 2015, el percentatge de persones que pateixin fam; **objectiu 9**: incorporar els principis del desenvolupament sostenible a les polítiques i els programes nacionals i invertir la pèrdua de recursos del medi ambient; **objectiu 12**: desenvolupar encara més un sistema comercial i financer obert, basat en normes, previsible i no discriminatori. S'inclou el compromís d'aconseguir una bona gestió dels temes públics i la reducció de la pobresa, a cada país i en el pla internacional, i **objectiu 13**: atendre les necessitats especials dels països menys avançats. S'inclou l'accés lliure d'aranzels i quotes de les exportacions dels països menys avançats.

- FAO (2005). *Informes regionales sobre el estado mundial de la agricultura y la alimentación* (SOFA). Roma.
- FAO. (2003-2004). *El estado mundial de la agricultura y la alimentación* (SOFA). Roma. [Disponible en http://www.fao.org/es/esa/es/pubs_sofa.htm].
- FAO (2003). *Situación de los bosques del mundo* (SOFO). Roma. 167 pp. [Disponible en www.fao.org/forestry/site/sofo/sp].
- ONU. (2005) *Proyecto del Milenio de las Naciones Unidas, 2005. Invirtiendo en el desarrollo: un plan práctico para conseguir los Objetivos del Milenio*. Panorama. Naciones Unidas.

També pot abordar-se de **manera sectorial**, des de distintes vessants:

Tècniques productives (sistemes de cultius, rotacions, reg, protecció vegetal, tecnologies apropiades, biotecnologia, etc.):

- ALTIERI, M. A. (2001). *Biotecnología Agrícola Mitos, riesgos ambientales y alternativas*. CIED/PED-CLADES/FOOD FIRST, Oakland, California, 92 pp.
- APOLLIN, F i EBERHART, C. (2000). *Metodologías de análisis y diagnóstico de los sistemas de producción campesinos*, CAMAREN, Quito, Ecuador.
- DOORENBOS, J., PRUITT, W.O. (1976). *Guidelines for predicting crop water requirements*. FAO Irrigation and Drainage Paper 24, 2nd edition, Roma, 156 pp.
- LOOMIS R.S. and CONNOR D.J., (2002). *Ecología de cultivos. Productividad y manejo en sistemas agrarios*. Ediciones Mundi Prensa. 591 pp.
- MARTÍN DE SANTA OLALLA MAÑAS, F., JUAN VALERO, J. A. (1993). *Agronomía del riego*. Mundi-Prensa, Madrid.
- OMS. 2005. *Biotecnología moderna de los alimentos, salud y desarrollo humano: un estudio basado en evidencias*. Organización Mundial de la Salud. Departamento de inocuidad de los alimentos. Ginebra, Suiza. 97 pp. [Disponible a http://www.who.int/foodsafety/publications/biotech/biotech_sp.pdf]

Tipus d'agricultura (sostenible, orgànica, biodinàmica, enfocada a l'agroindústria, etc.);

- CÁNOVAS, A.; HILGERS, M; JIMENEZ, R; MENDIZABAL, M; SANCHEZ, F. (1993). *Tratado de Agricultura Ecológica*. Instituto de Estudios Almerienses. Departamento de Ecología y Medio Ambiente. Almería.
- CUBERO, J. I. (1998). “La mejora genética vegetal en la agricultura sostenible”. A Rafael M. JIMÉNEZ DÍAZ i Jaime LAMO DE ESPINOSA, *Agricultura Sostenible*, Mundi Prensa, Madrid, 297-326.
- DUMANSKI, J., GAMEDA, S., PIERI, C., (1998). *Indicators of land quality and sustainable land management. An annotated bibliography*. The World Bank, Washington, DC, 124 pp.
- FAO, (2000). *Organic agriculture at FAO*. [Disponible a <http://www.fao.org/organicag> Verificado 11-01-2001].
- JIMENEZ DÍAZ, R.M. (1998). *Concepto de sostenibilidad en agricultura*. A M. JIMÉNEZ DÍAZ i J. LAMO DE ESPINOSA (Coor.), *Agricultura sostenible*. Mundi Prensa, Madrid, 3-13.
- LOOMIS, R.S. (1984). *Traditional agriculture in America. Annual Review Ecology and Systematics* 15, 449–478.
- MARIO GÓMEZ, C. (1994). “Desarrollo sostenible y gestión eficiente de los recursos naturales”. A Diego AZQUETA i Antonio FERREIRO (eds) *Análisis económico y gestión de recursos naturales*. Alianza Editorial, Madrid, 73-100.

- PIMENTEL, D., (1993). "Economics and energetics of organic and conventional farming". *Journal of Agriculture and Environmental Ethics* 6 (1), 53-60.

Agroindústria i tècniques d'emmagatzematge

- AUSTIN, J. (1992). Análisis de proyectos agroindustriales. Banco Mundial. Washington.
- FAO (1996). El estado actual de la pequeña agroindustria en América Latina. FAO. Santiago de Chile.
- KIMBRELL A. (ed) (2002). *Fatal Harvest: The Tragedy of Industrial Agriculture*. Island Press, 396 pp.
- PLUCKNETT, D.L. (1993). *Science and agriculture transformation*. IFPRI lecture, Washington, D.C.

Agronegocis i economia agrària (petites, mitjanes i grans empreses agràries, cooperatives de primer, segon i tercer pis, etc.);

- BALLESTERO, E. (1990). *Economía Social y empresas cooperativas*. Alianza Editorial. Madrid, España.
- CAYOTA, S. (1996). "La Gestión Empresarial en los Agronegocios de Pequeños Productores", A: RURALTER (Revista de Desarrollo Rural Alternativo), No. 15, Año, 1996. *Desafíos actuales de la comercialización asociativa*, CICDA, Lima, Perú.
- COQUE MARTÍNEZ, J., i PÉREZ FERNANDEZ, E. (directores). (2000). *Manual de creación y gestión de empresas de inserción social*, Oviedo, Universidad de Oviedo.
- PAGE, S., HEWITT, A. (2001). *World Commodity Price: still a problem for developing countries?* Overseas Development Institute, London.
- RAY, D. (1998). *Development Economics*, Princeton University Press. [Traducció castellana *Economía del desarrollo*. Antoni Bosch. 848 pp.].

Comerç agrícola, seguretat alimentària (seguretat sanitària i d'abastament),

- AMEZAGA, C i ROBLES, J. (1996). "Proyectos de comercialización de productos agroalimentarios de ONG's en el Perú: ¿Por qué fracasan?", A: RURALTER (Revista de desarrollo rural alternativo), No. 15, Año, 1996, *Campesinos y Mercado. Desafíos actuales de la comercialización asociativa*. CICDA, Lima, Perú.
- FAO (2004). *El estado de los mercados de productos básicos agrícolas 2004* (SOCO). Roma. [Disponible a:
http://www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/docrep/007/y5419s/y5419s00.htm].
- FAO (2005). *El estado de la inseguridad alimentaria en el mundo* (SOFI). Roma 40 pp. [Disponible a:
http://www.fao.org/documents/show_cdr.asp?url_file=/docrep/008/a0200s/a0200s00.htm].

- HOUCK, J., BRIZ, J., (2004). *Comercio exterior agrario: fundamentos y análisis*. 3ª Edición: 2004. 343 págs. Mundi Prensa libros, S.A. Madrid. España. 1ª edición en inglés: *Elements of Agricultural Trade Policies*, Macmillan Publishing Company, New York, 1986.
- Oxfam International. (2002). *Cambiar las reglas. Comercio, globalización y lucha contra la pobreza..* Barcelona. 275 pp. [Disponible a: http://www.comercioconjusticia.com/es/assets/espanol/CambiarReglasetiqueta_cover_and_index.pdf]

Ambient, assegurances agrícoles, polítiques públiques agràries (reformes agràries, tinença de terres, etc.) i altres.

- CHAMBERS, R. (1983). *Rural Development: Putting the last first*. Pearson Education. London. 246 pp.
- FEENY, D. (1988). "The Development of Property Rights in Land: A Comparative Study", in Robert BATES (edit), *Toward a Political Economy of Development. A rational Choice Perspective*, University of California Press, pp.272-299.
- ROSSET, P. M. (1997). "La crisis de la agricultura convencional, la sustitución de insumos y el enfoque agroecológico". *Agroecología y Desarrollo*, 11/12 Noviembre.
- RUTHENBERG, H. (1976). *Farming Systems in the Tropics*. Second edition. Oxford University Press, Oxford, UK, 366 pp.